

I

(Informacija)

AUDITO RŪMAI

SPECIALIOJI ATASKAITA Nr. 4/2006

dėl PHARE investicinių projektų Bulgarijoje ir Rumunijoje,
su Komisijos atsakymais

(pagal EB sutarties 248 straipsnio 4 dalies 2 pastraipą)

(2006/C 174/01)

TURINYS

	Dalys	Puslapis
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS		2
SANTRAUKA	I–VII	3
ĮVADAS	1–11	4
Pagrindinis PHARE tikslas	1–4	4
PHARE programavimas ir įgyvendinimas	5–10	4
Finansinė paramos investicijoms reikšmė nacionalinėse programose	11	4
AUDITO APIMTIS IR METODAS	12–14	4
PASTABOS	15–56	6
Projektai atitiko pagrindinius PHARE tikslus	15–16	6
Įvykdytos investicijos	17–18	6
Daugiau nei pusė projektų audito metu nebuvo vykdomi kaip numatyta	19–42	6
Valstybinės prokuratūros Bulgarijoje stiprinimas	20–23	6
Teismų ir kalėjimų sistemos Rumunijoje stiprinimas	24–25	7
Investicijos į Bulgarijos mažų ir vidutinių įmonių verslo inkubatorius pramonės nuosmukio srityse	26–28	7
Vietiniai ir regioniniai infrastruktūros projektai Rumunijoje	29–31	7
Bulgarijos poprivatizacinis fondas	32–36	8
Energetikos sektoriaus liberalizavimas Rumunijoje	37–38	8
Žemės ūkio statistika Bulgarijoje	39	8
Prieglobstis Rumunijoje	40–42	9
Daugumoje tikrintų projektų nebuvo užtikrintas tvarumas	43–56	9
Techninio įgyvendinamumo rizika	44–50	9
Ekonominio įgyvendinamumo rizika	51–56	10
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	57–61	10
Komisijos atsakymai		15

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

<i>Acquis communautaire</i>	Visa Sutartyse, antrinėje teisėje, Europos Sąjungos politikos srityse bei Europos Teisingumo Teismo praktikoje nustatyta ES teisė.
EBRD	Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas
PHARE	PHARE programa šiuo metu yra pagrindinė finansinio ir techninio bendradarbiavimo su Centrinės ir Rytų Europos šalimis kandidatėmis priemonė. Ji sukurta 1989 m. ir pradžioje buvo skirta tik dviem šalims, Lenkijai ir Vengrijai.

SANTRAUKA

I. PHARE programa teikia finansinę paramą į Europos Sąjungą stoti besirengiančioms Centrinės ir Rytų Europos šalims kandidatėms. Ją bendrai valdo Komisija ir nacionalinės institucijos. Komisija yra atsakinga už bendrą programos valdymą. Paramą gaunančios šalys visų pirma atsako už projektų vykdymą ir įgyvendinimą (žr. 8–10 dalis).

II. Audito Rūmų audito tikslas buvo PHARE remiamų investicinių projektų Bulgarijoje ir Rumunijoje rezultatų įvertinimas. Jo išvados yra pagrįstos pagal 2000 m. nacionalines PHARE programas finansuotų projektų pavyzdžių patikrinimu. Galutinės išmokos buvo atliktos 2005 m. (žr. 12–14 dalis).

III. Tikrinti projektai iš esmės atitiko bendrus PHARE investicijų tikslus, kuriais siekiama palengvinti ES normų ir standartų sureguliovimą ar dalyvauti ekonominės ir socialinės sanglaudos programose (žr. 15–16 dalis). Taip pat Audito Rūmai turi pagrindą tvirtinti, kad projektai iš esmės buvo vykdomi pagal tiekimo ir darbų sutarčių sąlygas (žr. 17–18 dalis).

IV. Daugiau nei pusės tikrintų investicinių projektų atveju, turtas numatytam tikslui nebuvo panaudotas ar panaudotas tik iš dalies. Užduočių ir rezultatų įgyvendinimas žymiai vėlavo pagal tvarkaraštį, kartais iki dviejų metų. Šie trūkumai atsirado dėl išlikusio administracinių pajėgumų ir nacionalinių išteklių stygiaus. Todėl nacionalinės institucijos turi dėti daugiau pastangų baigiant projektus ir įgyvendinant pagrindinius projektų tikslus (žr. 19–42 dalis).

V. Sunkumų buvo PHARE paramą teikiant dviem tarptautiniams finansinių institucijų vadovaujamiems projektams. Bulgarijoje poprivatizaciniame fonde trūko rezultatyvumo ir efektyvumo (menkos investicijos iš nuosavo kapitalo, palyginus su didelėmis valdymo išlaidomis), o Rumunijoje PHARE parama nesukūrė aiškios pridėtinės vertės geresnei infrastruktūros priežiūrai elektros rinkoje (žr. 32–36 ir 37–38 dalis).

VI. Nėra užtikrintas techninis investicinio turto įgyvendinamumas bei ilgaamžiškumas. Finansuotų verslo parkų ir inkubatorių atveju, vis dar reikia išspręsti daug valdymo problemų, kad būtų pasiektas norimas ekonominis įgyvendinamumas (žr. 43–56 dalis).

VII. Komisija visų pirma yra atsakinga už PHARE politikos vystymą, PHARE paramos programavimą ir jos priežiūrą. Nors jos atliktas projektų patikrinimas prieš jų finansavimą (*ex ante* kontrolė) buvo rezultatyvus, Audito Rūmai kritiškai vertina bendrą Komisijos vykdomą investicinių projektų valdymą trijose konkrečiose srityse:

- ji per gerai vertino Bulgarijos ir Rumunijos valdžios institucijų valdymo pajėgumus ir dažnai pritarė jų per daug ambicingiems tikslams ir terminams,
- ji neatsižvelgė į tvarumo ir bendrojo finansavimo principus,
- ji nepakankamai atkreipė dėmesį į numatomą PHARE paramos pridėtinę vertę ir katalizės efektą tarptautinių finansinių institucijų vadovaujamoje veikloje.

Tokiu būdu, Komisija turėtų patobulinti su šiais trimis aspektais susijusį valdymą (žr. 57–61 dalis).

ĮVADAS

Pagrindinis PHARE tikslas

1. Nuo 1997 m. pagrindinis PHARE programos tikslas buvo padėti Centrinės ir Rytų Europos šalims pasirengti stojimui į Europos Sąjungą. Palaikydama reformas, būtinas siekiant ES narystės, PHARE programa teikia finansinę paramą kaip Europos Sąjungos pasirengimo stojimui strategijos dalį.

2. 1999 m. spalio mėn. Komisija patvirtino specialias PHARE programos įgyvendinimo 2000–2006 m. gaires⁽¹⁾. Atsižvelgiant į šias gaires PHARE parama turi būti skirta dviem pagrindiniams prioritetams – investicijoms ir institucinei plėtrai⁽²⁾.

3. Po 10 šalių prisijungimo 2004 m. gegužės mėn. svarbiausiu plėtros politikos tikslu tapo Bulgarijai ir Rumunijai numatytų stojimo gairių įgyvendinimas.

4. 2004 m. gruodžio mėn. pasibaigus deryboms dėl narystės, 2005 m. vasario mėn. Komisija patvirtino palankią nuomonę dėl šių dviejų šalių stojimo į ES. Europos Parlamentui „uždegus žalią šviesą“, stojimo sutartis su Bulgarija ir Rumunija buvo pasirašyta 2005 m. balandžio mėn. Liuksemburge. Šis pasirašymas paruošia dirvą ratifikavimo procedūroms, kurios įformins Bulgarijos ir Rumunijos narystę 2007 m. sausio 1 d. Tačiau Taryba gali nuspręsti narystės datą atidėti metams iki 2008 m. sausio 1 d., jei viena ar kita valstybė neįvykdys derybų metu prisiimtų įsipareigojimų.

PHARE programavimas ir įgyvendinimas

5. ES vykdoma Bulgarijos ir Rumunijos pasirengimo stojimui strategija yra pagrįsta stojimo partnerystės programa, numatančia prioritetų ir finansinių išteklių programavimo sistemą. Pagal stojimo partnerystės programoje numatytus prioritetus finansinė parama skiriama atsižvelgiant į Komisijos priimtus metinius finansavimo sprendimus.

6. Po šių finansinių sprendimų Komisija bei Bulgarijos ir Rumunijos valdžios institucijos priima finansavimo memorandumą.

(1) SEC(1999) 1596 galutinis: PHARE programos įgyvendinimo 2000–2006 m. šalyse kandidatėse gairės, taikant Tarybos reglamento (EEB) Nr. 3906/89 8 straipsnį, Briuselis, 1999 10 13. Gairės buvo peržiūrėtos 2002 m. rugsėjo mėn. ir 2003 m. gruodžio mėn.

(2) Investicijos paprastai yra pastatai ir įrenginiai, kuriems nacionalinės institucijos sudaro darbų ir tiekimo sutartis. Institucinė plėtra yra apibrėžiama kaip procesas, padedantis šalims kandidatėms plėtoti jų struktūras, strategijas, žmogiškuosius išteklius bei valdymo įgūdžius, kurių reikia jų ekonominių, socialinių, reguliavimo ir administracinių pajėgumų stiprinimui. Pagrindinė priemonė – porinis projektas (žr. Audito Rūmų specialiąją ataskaitą Nr. 6/2003 dėl porinio projekto – pagrindinės institucinės plėtros šalyse kandidatėse paramos priemonės).

Finansavimo memorandumai sudaromi atsižvelgiant į nacionalines programas ir konkrečius klausimus, pavyzdžiui, tarpvalstybinės bendradarbiavimo programas, daugiašales ar branduolinės saugos programas. Metinės nacionalinės programos finansuoja su stojimu susijusius prioritetinius poreikius.

7. Prie finansavimo memorandumo pridedami taip vadinami projektų aprašymai, kuriuose pateikiamos visų įgyvendinamų projektų detalės. Projektų aprašymai yra pagrindiniai planavimo dokumentai, kuriuose pateikiami kiekvieno projekto tikslai, įskaitant įvykdymo rodiklius bei įgyvendinimo tvarkaraštį. Paprastai projektai turi būti įgyvendinti per trejus metus po finansavimo memorandumo pasirašymo.

8. Už PHARE programos valdymą bendrai atsako Komisija ir nacionalinės institucijos. Komisija (būstinė bei delegacijos Sofijoje ir Bukarešte) yra atsakinga už bendrą PHARE programos valdymą ir ypač už PHARE politikos vystymą, PHARE paramos programavimą ir jos priežiūrą. Bulgarija ir Rumunija visų pirma atsako už projektų vykdymą ir įgyvendinimą.

9. PHARE programa Bulgarijoje ir Rumunijoje šiuo metu yra vykdoma pagal taip vadinamą „decentralizuotą įgyvendinimo sistemą“. Tokiu būdu Bulgarijos ir Rumunijos valdžios institucijos pačios vykdo viešųjų pirkimų procedūras investicijoms. Tačiau prieš sutarčių sudarymą procedūrų tvarkingumą patikrina Komisijos delegacijos kiekvienoje šalyje (*ex ante* kontrolė).

10. Už programų įgyvendinimo priežiūrą bendrai atsako stonjančiosios šalys ir Komisija, sudariusios jungtinį priežiūros komitetą. Priežiūros uždavinys – atsižvelgiant į nustatytus tikslus valdyti programą ir atitinkamus projektus.

Finansinė paramos investicijoms reikšmė nacionalinėse programose

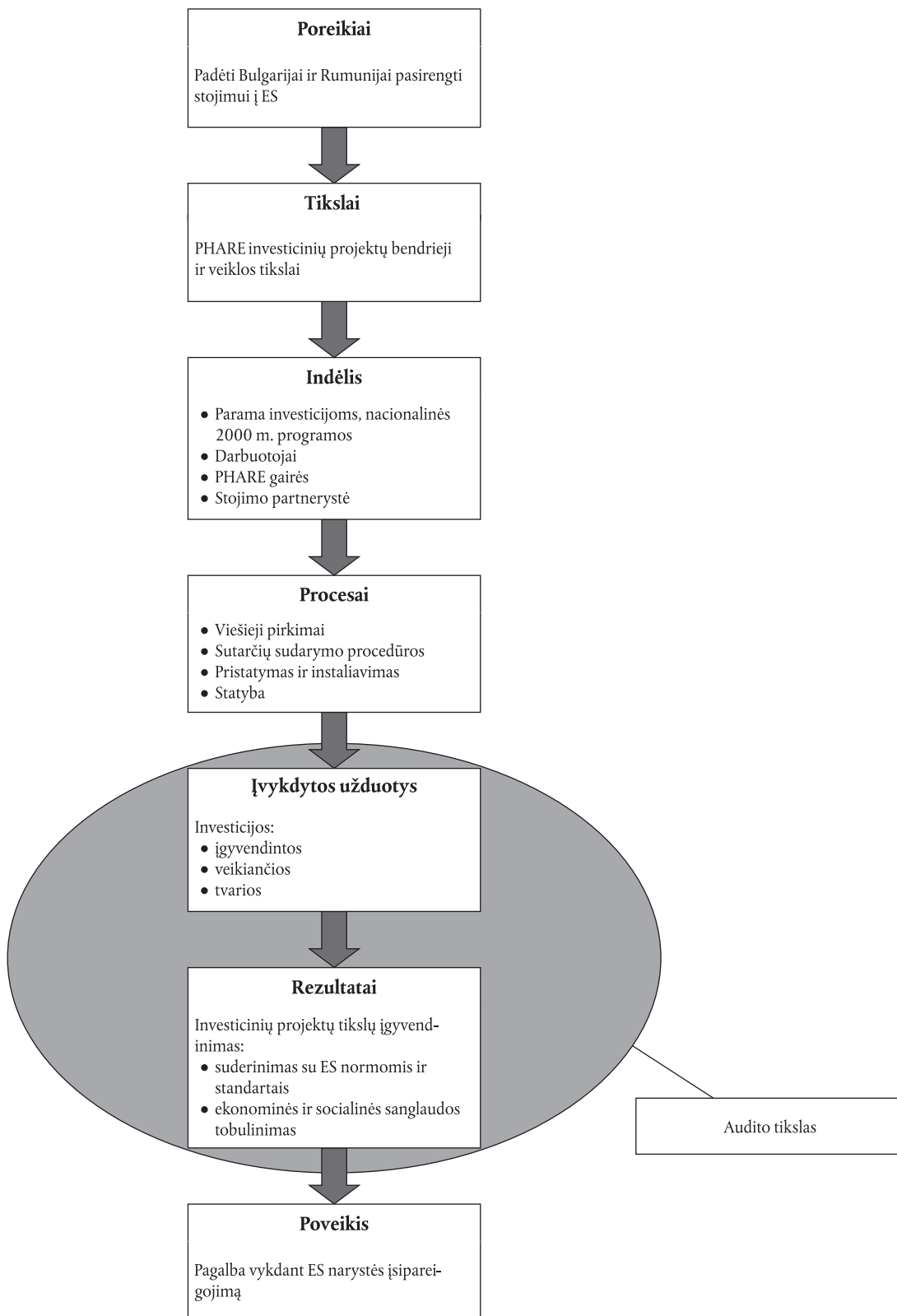
11. Nacionalinės PHARE programos 2000–2004 m. iš viso skyrė 511 milijonų eurų Bulgarijai ir 1 400 milijonų eurų Rumunijai, kurių atitinkamai 262 milijonai eurų (51,3 %) Bulgarijai ir 806 milijonai eurų (57,6 %) Rumunijai buvo skirta paramai investicijoms (žr. I priedą).

AUDITO APIMTIS IR METODAS

12. Pagrindinis Audito Rūmų audito tikslas buvo PHARE finansuojamų projektų Bulgarijoje ir Rumunijoje investicijų dalių užduočių ir rezultatų nustatymas. Audito metu buvo užduoti kelti klausimai:

- Ar projektai atitiko pagrindinius PHARE tikslus?
- Ar projektai buvo įgyvendinti?
- Ar projektai buvo vykdomi kaip numatyta?
- Ar projektai buvo tvarūs?

Diagramoje pateikiami Audito Rūmų audito pagrindiniai tikslai.

13. Audito metu buvo tikrinami visiškai įgyvendinti arba beveik baigti projektai. Šie projektai buvo paimti iš 2000 m. nacionalinių PHARE programų, kurios turėjo būti baigtos 2003 m. pabaigoje, bet kurių kai kurie projektai buvo tęsiami iki 2005 m. pabaigos.

14. Nacionalinės PHARE programos 2000 m. skyre 34,6 milijono eurų investicijų dalims Bulgarijoje ir 146,6 milijono eurų Rumunijoje (žr. II ir III priedus). Audito Rūmai tikrino 11 projektų ⁽¹⁾, susijusių su 48 tiekimo ir darbų sutartimis, sudarančiomis 14 milijonų eurų PHARE paramą Bulgarijai ir 51 milijonų eurų Rumunijai. Audito grupė projektus tikrino vietoje pirmąjį 2005 m. pusmetį, įskaitant vizitus į nacionalines įgyvendinančias institucijas ir už tarpinį vertinimą atsakingus padalinius ⁽²⁾.

PASTABOS

Projektai atitiko pagrindinius PHARE tikslus

15. Pagrindinis PHARE programos tikslas – padėti šalims kandidatėms pasirengti ES narystei. Tam skiriamos investicijos, kuriomis siekiama stiprinti:

- a) reguliavimo infrastruktūrą, siekiant užtikrinti atitikimą Bendrijos teisynui *acquis* ⁽³⁾;
- b) ekonominę ir socialinę sanglaudą, naudojant panašias į struktūrinių fondų remtose valstybėse narėse taikytas priemones, taip pat atkreipiant dėmesį į reorganizavimo poveikį svarbiuose ekonomikos sektoriuose.

16. Iš esmės tikrinti investiciniai projektai atitiko šiuos pagrindinius PHARE tikslus. Nagrinėti projektai buvo numatyti stojimui, t. y. pajėgumai buvo skirti Bendrijos teisyno *acquis* priežiūrai ir įgyvendinimui (pavyzdžiui, aplinkosaugos teisės aktų įgyvendinimui) arba susiję su ekonomine ir socialine sanglauda (pavyzdžiui, verslo parkų mažoms ir vidutinėms įmonėms steigimu).

Įvykdytos investicijos

17. Iš esmės tikrintos investicijos atsižvelgiant į tiekimo ir darbų sutarčių sąlygas buvo realiai įgyvendintos. T. y. pradinė projekto sėkmės sąlyga buvo įvykdyta abiejų stojančiųjų valstybių valdžios institucijų ir Komisijos bendromis pastangomis.

⁽¹⁾ Nacionalinės programos projektą paprastai sudaro daug dalių, kurios visos yra skirtos tam pačiam tikslui.

⁽²⁾ Pagal PHARE programą sudaryta sutartis su projektų tarpinius metinius vertinimus atliekančiu konsorciumu.

⁽³⁾ Visa Sutartyse, antrinėje teisėje, Europos Sąjungos politikos srityse bei Europos Teisingumo Teismo praktikoje nustatyta ES teisė.

18. 1 langelyje pateikiami keli įgyvendintas investicijas atspindintys visų tikrintų projektų pavyzdžiai:

1 langelis
— Mobili skaitmeninė radijo ryšio sistema, skirta Bulgarijos nacionalinei pasienio policijos tarnybai (sutarties vertė – 6,0 milijono eurų). Sistema veikia Liubimetsio pasienio regione (šalia Turkijsos), kuris, Komisijos nuomone, yra vienas iš kritiškiausių Bulgarijoje sričių dėl tarpvalstybinio nusikalstamumo, pagrindinio tranzito kelio ir nelegalios imigracijos kanalų.
— Įranga, skirta padėti Rumunijos pasienio policijai mobilumo (4,4 milijono eurų) ir priežiūros (5,0 milijono eurų) srityse rytiniame pasienyje su Moldova ir Ukraina.
— Priežiūros įranga pramoninės taršos ir radiacinės saugos srityse (Bulgarijoje).
— Prieglobsčio prašytojų (pabėgėlių) apgyvendinimo (Rumunijoje) pagerinimui būtina infrastruktūra.
— Žemės ūkio ir miškininkystės ministerijai (Bulgarijoje) skirta kompiuterinė įranga.
— Kalėjimų sistemos kalinių valdymo duomenų bazė (Rumunijoje).

Daugiau nei pusė projektų audito metu nebuvo vykdomi kaip numatyta

19. Įgyvendinti investicijas nepakanka. Daugiau nei pusėje tikrintų investicinių projektų turtas numatytam tikslui nebuvo tinkamai panaudotas ar panaudotas tik iš dalies. Užduočių ir rezultatų įgyvendinimas žymiai vėlavo pagal tvarkaraštį, kartais daugiau, nei du metus. Šie atvejai rodo, kad su konkrečių projekto tikslų vykdymu susijusi pažanga buvo mažesnė, nei planuota (20–42 dalys).

Valstybinės prokuratūros Bulgarijoje stiprinimas

20. Šio projekto pagrindinis tikslas buvo visų prokuratūros padalinių modernizavimas centriniu, regioniniu ir vietiniu lygmenimis. Parama investicijoms (bendra sutarties vertė – 1,8 milijono eurų) apėmė kompiuterių ir programinės įrangos tiekimą bei bendros informacijos kaupimo sistemos įdiegimą.

21. 2003 m. pristatyta bendros informacijos kaupimo sistemos programinė įranga buvo naudota tik vienoje iš aštuonių Audito Rūmų aplankytų vietų. Galutinis bendros informacijos kaupimo sistemos programinės įrangos pripažinimo sertifikatas nebuvo išduotas audito atlikimo metu 2005 m. gegužės mėn., nes buvo nustatyta per daug jos veikimo klaidų.

22. Be to, buvo nustatytas IT strategijos nesuderinamumas bei programinės ir techninės įrangos neatitikimas (pavyzdžiui, suderinimo su esančia programine įranga problemos, viename prokuratūros padalinyje nepanaudotos 37 darbo vietos, jos buvo

perkeltos į sandėlių; numatyto platesnio bendros informacijos kaupimo sistemos panaudojimo rizika dėl interneto tiekėjo problemų).

23. Todėl praėjus 18 mėnesių po numatytos darbų baigimo dienos (2003 m. pabaigoje) nauja bendros informacijos kaupimo sistema vis dar buvo testavimo etape ir ja vis dar nebuvo galima naudotis kaip svarbia priemone kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija. Komisijai ir Bulgarijos valdžios institucijoms rengiant projektą buvo nepakankamai įvertintas sudėtingumas, techninės galimybės bei suderinamumas su veikiančiomis sistemomis.

Teismų ir kalėjimų sistemos Rumunijoje stiprinimas

24. Panašus projektas buvo įgyvendintas Rumunijoje (3 tiekimo sutartys, kurių bendra vertė – 8,4 milijono eurų), siekiant įdiegti bylų ir dokumentų valdymo sistemą, susiejančią visus šalies teismus ir prokuratūras. Bylų ir dokumentų valdymo sistemos programinė įranga jau buvo plėtotą ankstesnėje PHARE programoje ir pristatyta 2002 m. rugsėjo mėn. PHARE 2000 projekto tikslas buvo tapti „paskutiniu žingsniu, į sistemą susiejančiu visus teismus ir prokuratūras“.

25. 2005 m. pradžioje pagrindinis projekto tikslas (turėti veikiančią bylų ir dokumentų valdymo sistemos taikomąją programą visoje šalyje) vis dar nebuvo pasiektas, nors pradžioje projektą buvo numatyta baigti 2003 m. lapkričio mėn. pabaigoje. Visose Audito Rūmų aplankytose vietose techninė įranga buvo įdiegta pagal sutartis. Tačiau ankstesnės PHARE programos metu pristatyta programinė įranga buvo naudojama tik iš dalies. Be to, daug teismų tinklo Rumunijoje dalių vis dar nebuvo sujungtos su bylų ir dokumentų valdymo sistema, nes Rumunijos valdžios institucijos nesilaikė savo pagrindinių bendrojo finansavimo išsipareigojimų, vykdamą programą skirti 12 milijonų eurų Teisingumo ministerijai ir 10 milijonų eurų prokuratūrai⁽¹⁾. Šių finansinių išsipareigojimų nevykdymas parodė, kad teismų sistemos reformos siekiant atitikti ES standartus projektas nebuvo Rumunijos vyriausybės prioritetas.

Investicijos į Bulgarijos mažų ir vidutinių įmonių verslo inkubatorius pramonės nuosmukio srityse

26. Mažų ir vidutinių įmonių verslo inkubatorių projekto (skirta 2,7 milijono eurų investicijoms) tikslas buvo sustiprinti mažų ir vidutinių įmonių sektorių Bulgarijos šiaurės vakarų ir pietų centro regionuose. Atnaujinant senus pastatus verslo inkubatorius buvo numatyta įsteigti pramonės nuosmukio srityse dvijuose regionuose. Asmenys turėtų būti skatinami steigti naujas įmones, kad būtų sudaromos galimybės naujoms darbo vietoms, pakeičiančioms prarastas tradicinės pramonės srityse vykdamą reorganizavimo procesą.

(1) Paskolos buvo skirtos techninei įrangai aprūpinti daugumą šalies teismų institucijų.

27. Atnaujinimui buvo atrinkti šeši pastatai. Audito metu 2005 m. liepos mėn. tik vienas centras (Montanoje) pradėjo veikti kaip verslo inkubatorius. Praėjus penkeriems metams po poreikių vertinimo pramonės nuosmukio srityse nebuvo pasiekta jokių su alternatyvių darbo vietų sukūrimu susijusių rezultatų regioniniu lygmeniu.

28. Pažangos iš esmės trūko dėl silpnų nacionalinių institucijų įgyvendinimo pajėgumų. Silpni administraciniai pajėgumai taip pat buvo pagrindinė vėlesnio projekto mažų ir vidutinių įmonių srityje nutraukimo priežastis (žr. 2 langelį).

2 langelis
<p>Numatytas projektas Bulgarijoje, pavadintas „Mažų ir vidutinių įmonių kokybės sertifikavimas“ (skirta 4,8 milijono eurų) iš viso nebuvo įvykdytas. Jis turėjo konkretų tikslą – pagerinti konkurencingumą ir gamybos sektoriaus eksportavimo pajėgumus. Delegacijos Sofijoje <i>ex ante</i> kontrolė (žr. 9 dalį) buvo efektyvi, atmetant pirmojo konkurso pasiūlymų dokumentus dėl dotacijų schemų atitinkamose ministerijose tinkamo struktūrų ir procedūrų įgyvendinimo trūkumų. Pagaliau delegacija nepatvirtino dotacijų skyrimo proceso, nes bulgarų atliktas pareiškėjų administracinės atitikties ir tinkamumo vertinimas nebuvo nuoseklus ir požiūris į įmones nebuvo vienodas. Iš kitos pusės, Bulgarijos valdžios institucijos kaltino delegaciją, kad ji nepateikė aiškios informacijos apie ES taikytiną teisinę sistemą.</p>

Vietiniai ir regioniniai infrastruktūros projektai Rumunijoje

29. Audito metu 2005 m. kovo mėn. vis dar trūko didelių pastangų įgyvendinant dviejų verslo infrastruktūros plėtros parkų Rumunijoje (bendra sutarties vertė – 13,7 milijono eurų) tikslus. Statybos vis dar vyko, nors pradinė projekto aprašyme numatyta jų pabaiga buvo 2004 m. spalio mėn. Dėl projektavimo klaidų buvo pratęstos darbų sutartys. Šių dviejų projektų atveju ateityje vis dar reikės išspręsti nemažai valdymo problemų (žr. 53–56 dalis, pavadintas „Ekonominio įgyvendinamumo rizika“).

30. Kitas projektas Rumunijoje vadinosi „Turizmo infrastruktūros Piatra Niamce modernizavimas ir plėtra“ (sutarties vertė – 2,3 milijono eurų). Infrastruktūra buvo įgyvendinta pagal darbų sutartį. Tačiau projekto pavadinimas buvo apgaulingas, nes atnaujinamoje zonoje nebuvo beveik nieko, kas pritrauktų turistus. Pagrindiniai finansuoti objektai buvo tiltas ir 3 km ilgio gatvė, abu ne laisvalaikio teritorijoje, ir jais buvo nuolat naudojamos vietiniam susisiekimui. „Turizmo“ teritorija yra pramogų priemone, kuria paprastai (pavasarij ir vasarą) naudojasi vietos bendruomenė. Be to, šioje vietovėje stūkso tuščias, akį rėžiantis, apleistas olimpinio dydžio baseinas. Taigi ši Strandu vadinama vieta atrodo atnaujinta tik iš dalies ir joje siekiant pritraukti turistus, kaip numatyta, nebuvo sukurtos naujos darbo vietos.

31. Kitų dviejų infrastruktūros projektų Rumunijoje tikslų įgyvendinimas buvo sustabdytas:

- a) Rumuniją ir Moldovą sujungiantis tiltas per Pruto upę buvo baigtas 2004 m. gruodžio mėn. (bendra sutarties vertė – 3,1 milijono eurų). Deja, juo negalima naudotis, nes dar nenustatas privažiavimo kelias Moldovos pusėje. Be to, kitoje pusėje trūksta pasienio kontrolės punktų;
- b) tarptautinių parodų rūmų Konstantoje statybų darbai (6,4 milijono eurų vertės projektas) sustojo 2004 m. rugsėjo mėn., kai Konstantos apskrities taryba atšaukė savo statybų leidimą, pareikšdama pretenzijas dėl techninių neatitikimų. Nuo tada įvairios suinteresuotosios šalys nuolat ir pagrįstai bandė įtikinti tarybą išduoti naują leidimą, bet joms to padaryti nepavyko. Nors buvo išleista beveik 3 milijonai eurų, projektas atsidūrė rimtame pavojuje.

Bulgarijos poprivatizacinis fondas

32. Specifinis paramos investicijoms atvejis buvo PHARE parama Bulgarijos poprivatizaciniam fondui. Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (EBRD) Bulgarijos poprivatizacinį fondą įsteigė 1998 m. dešimčiai metų. Buvo siekiama prisidėti plėtojant privatų sektorių Bulgarijoje bei pagerinti atrinktų privačių Bulgarijos įmonių veiklos rezultatus joms skiriant ilgalaikį finansavimą iš nuosavo kapitalo bei praktinę patirtį.

33. EBRD visiškai atsakė už Bulgarijos poprivatizacinį fondą ir fondo valdytojo funkcijoms vykdyti pasikvietė turto valdymo įmonę. EBRD Bulgarijos poprivatizaciniam fondui skyrė 30 milijonus eurų finansavimą iš nuosavo kapitalo ir gavo 6,5 milijono eurų PHARE išmokų iš Bulgarijos 1997–2000 m. nacionalinių PHARE programų. PHARE lėšos, kadangi tai nebuvo tiesioginės investicijos, buvo panaudotos Fondo valdytojo valdymo išlaidoms, įmonių konsultavimo paslaugoms bei paties EBRD valdymo mokesčiui.

34. Tai, kad PHARE parama nebuvo nei efektyvi, nei rezultatyvi, rodo keli faktoriai:

- a) vietoj to, kad investuotų į 12–15 įmonių, Bulgarijos poprivatizacinis fondas įsigijo tik šešių įmonių akcijas;
- b) viena iš šių šešių įmonių, į kurią fondas investavo daugiausiai (4 milijonus eurų), bankrutavo;
- c) fondo valdytojo valdymo išlaidos buvo neproporcingai didelės: 1998–2002 m. 4,5 milijono eurų buvo panaudota fondo administracinėms išlaidoms, o bendra tiesioginių investicijų iš nuosavo kapitalo šešiose įmonėse po jų privatizavimo suma buvo tik 11,6 milijono eurų.

35. Bulgarijos valdžios institucijos buvo nepatenkintos fondu, todėl siekiant sustabdyti ES lėšų skyrimą, įsikišo Komisija. EBRD Bulgarijos poprivatizacinį fondą panaikino anksčiau laiko, 2002 m. pabaigoje.

36. Pagrindinė Bulgarijos poprivatizacinio fondo nesėkmingos baigties priežastis tikriausiai buvo fondo valdymo įmonės veikla. Ji atlikdavo neteisingus vertinimus (sprendimus dėl investicijų) esant iš esmės sudėtingai poprivatizacinei situacijai. Nebuvo siekiama išlaikyti tinkamą išlaidų ir rezultatyvumo santykį, nes visas valdymo išlaidas perėmė PHARE. Kadangi PHARE lėšos buvo naudojamos remti įprastą EBRD veiklą, investicijų katalizės poveikis ⁽¹⁾ nebuvo pasiektas.

Energetikos sektoriaus liberalizavimas Rumunijoje

37. Buvo stipriai vėluojama vykdyti elektros pramonės modernizavimo projektą Rumunijoje, tai lėtino Rumunijos patekimo į ES vidaus energetikos rinką pasirengimą. Iš programos 203 milijonų eurų investicijų PHARE sudaro 11 %, likusią dalį – nacionalinis bendrasis finansavimas (24 %), EBRD paskolos (25 %) ir Europos investicijų bankas (40 %). Pradžioje perdavimo tinklo patobulinimą (su visais PHARE finansuojamais aspektais) buvo numatyta baigti 2002 m. rugpjūčio mėn. Šis terminas buvo atidėtas du kartus: iki 2004 m. lapkričio mėn. ir iki 2005 m. birželio mėn. Sutarties sudarymas buvo vilkinamas Vyriausybei abejojant dėl vienos projekto sąlygos laikymosi: pakankamos pažangos privatizuojant dvi elektros tiekimo įmones.

38. Projektas padėjo reorganizuoti sektorių pagal ES direktyvas. Tačiau, kadangi jis iš esmės buvo vykdomas pasinaudojus EBRD ir EIB paskolomis, PHARE papildomumas ⁽²⁾ nėra aiškus. Be to, PHARE finansuojami aspektai buvo labiau svarbūs energijos perdavimo paslaugų tiekėjui ir komerciniam rinkos operatoriui, tačiau nedavė jokios tiesioginės naudos elektros reguliavimo institucijai.

Žemės ūkio statistika Bulgarijoje

39. Bulgarijoje projektą „Žemės ūkio statistikos sistemos reorganizavimas“ (sutarties vertė – 0,4 milijono eurų) buvo numatyta baigti 2002 m. sausio mėn. IT įranga buvo įdiegta 2003 m. pradžioje, bet vis dar nenaudojama numatytam tikslui, nes dėl programinės įrangos tiekėjo prastos veiklos, ji pristatyta su defektais. Todėl žemės ūkio statistikos tinklo sistema 2005 m. sausio mėn. vis dar neveikė, nors Komisija nurodė, kad per tą laiką

⁽¹⁾ PHARE įgyvendinimo taisyklėse teigiama, kad parama investicijoms „turi veikti kaip su stojimu susijusių priemonių, kurių nebūtų buvę imtasi ar tik imtasi vėliau, katalizatorius“.

⁽²⁾ PHARE įgyvendinimo taisyklėse teigiama, kad parama investicijoms „negali pakeisti paramos, kurią teikia kiti lėšų turėtojai, ypač privatus sektorius ir tarptautinės finansinės institucijos“.

buvo pasiekta reikšminga pažanga. Neturėdama žemės ūkio statistikos tinklo sistemos Žemės ūkio ir miškininkystės ministerija turi problemų. Ši sistema ateityje palengvintų ES bendrosios žemės ūkio politikos įgyvendinimą.

Prieglobstis Rumunijoje

40. Prieglobsčio projektu Rumunijoje (sutarties vertė – 1,6 milijono eurų) siekiama toliau plėtoti prieglobsčio sistemą, ją suderinant su Europos procedūromis ir praktika. Parama iš esmės buvo panaudota dviejų naujų prieglobsčio centrų Galacyje (rytiniame pasienyje) ir Timișoaroje (vakariniame pasienyje) įsteigimui.

41. Galacio centro priemonėmis didžiąja dalimi nebuvo pasinaudota. Audito metu prieglobsčio prašytojų centre buvo 19, tai sudaro 7,6 % (1) turimų apgyvendinimo pajėgumų. 2005 m. birželio mėn. apgyvendinti asmenys nebuvo vietiniai prašytojai, bet grupė iš Bangladešo, į centrą atvežta iš kitų Rumunijos vietų. Nacionalinės pabėgėlių tarnybos duomenimis, rytinio pasienio perėjimo punktuose (ir beveik jokiame kitame Rumunijos pasienio punkte, išskyrus Bukarešto oro uostą) niekada nebuvo pateiktas joks prieglobsčio prašymas. Vertinant bendrą situaciją Galacyje – jokių prašytojų iš rytinio pasienio, du pastato aukštai nenaudojami, namų ūkio reikmenys nepaliesi, medicininės atsargos nepanaudotos, beveik nenaudojami automobiliai – galima manyti, kad iš tikrųjų nebuvo būtina steigti šį naują prieglobsčio centrą Galacyje.

42. Vertinant bendrą situaciją Rumunijoje atrodė, kad priemonių prieglobsčio prašytojams ir pabėgėliams buvo daugiau nei reikėjo iš tikrųjų. Iš kitos pusės, dėl ekonominės aplinkos ir regiono stabilumo neapibrėžtumo prieglobsčio prašytojų skaičių sunku numatyti iš anksto. Jei priemonių nenaudojimo problema ir toliau išliks, šiuos pastatus ir įrangą, ypač tai, kas greitai genda, reikės skubiai panaudoti kitiems tikslams.

Daugumoje tikrintų projektų nebuvo užtikrintas tvarumas

43. Atsižvelgiant į PHARE gaires investiciniai projektai turi būti tvarūs po stojimo dienos, įskaitant vėlesnes priežiūros ir eksploataavimo išlaidas užtikrinančias finansines priemones. Audito Rūmai tikrino du tvarumo aspektus: techninį investicinio turto (žr. 44–50 dalis) bei ekonominį verslo inkubatorių ir pramonės parkų (žr. 51–56 dalis) įgyvendinamumą.

Techninio įgyvendinamumo rizika

44. Tam, kad būtų pasiekti ilgalaikiai rezultatai, brangios investicijos turi būti tinkamai prižiūrimos. Iš esmės pasibaigus garantijos laikotarpiui nebuvo jokių aiškių su priežiūros išlaidomis

ateityje susijusių planų. Bendras nacionalinių lėšų trūkumas buvo akivaizdus daugeliu atvejų. Prokuratūra Bulgarijoje neturėjo pakankamai lėšų siekiant atitikti pagrindinius reikalavimus: pakankamai kvalifikuotus IT specialistus, skaitytuvus ar tinkamai vėsinamas patalpas serveriams. Panašios problemos buvo Rumunijos teismų sektoriuje (bylų ir dokumentų valdymo sistema).

45. Dėl nacionalinių išteklių trūkumo bei kai kurios įrangos sudėtingumo kai kuriuose projektuose jau atsirado sunkumų. Toliau pateikiami pavyzdžiai, susiję su pasienio policijos įranga, atspindi priežiūros problemų rezultatus.

46. Nacionalinė pasienio policijos tarnyba Bulgarijoje nurodė, kad radijo ryšio sistemos priežiūros nacionalinis finansavimas pasibaigus garantiniam laikotarpiui nebuvo pratęstas. Be to, terminio vaizdo priežiūros sistemų elektroninės dalys turi būti atnaujintos praėjus penkeriems-septyneriems jų eksploataavimo metams. 2007 m. bus penktieji terminio vaizdo kamerų naudojimo metai.

47. Tinkamas naujos ir modernios įrangos naudojimas prailgina jos gyvavimą. Pareigūnai turi būti apmokyti valdyti įrangą, kad galėtų ją panaudoti tinkamiausiu būdu. Šiuo atveju projekto mokymo dalis (0,5 milijono eurų), kuria taip pat buvo siekiama stiprinti agentūrų bendradarbiavimą, nebuvo įgyvendinta.

48. Bulgarijos pasienio policija susiduria su problemomis prižiūrint keturrates transporto priemones. Konkurso laimėtojo pristatytos markės automobilius taisyti vietoje nėra galimybės. Iš esmės nacionalinė pasienio policijos tarnyba naudoja Rusijoje pagamintais automobiliais, kurie kainuoja trečdalį PHARE finansuojamo automobilio tipo sumos. Taip pat yra pigesnės ir jų atsarginės dalys. Tačiau PHARE taisyklės dėl europinės kilmės draudžia transporto priemonių įsigijimą ne iš ES ar šalių kandidačių.

49. Turimi remonto išteklių yra ypač svarbūs, nes kai kuri įranga buvo nepatikima ar jos techniniai pajėgumai neatitiko vartotojų reikalavimų:

a) Bulgarijoje naktinio matymo akinių naudojimas buvo ribotas, nes 65 poros iš 112 pateiktų buvo išsiųstos atgal tiekėjui pataisyti.

b) Rumunijoje įrašai teigia, kad aštuonios pagal PHARE finansuotos pagal užsakymą pagamintos priežiūros transporto priemonės (bendra suma – 2,1 milijono eurų) neveikė trečdalį laiko nuo jų eksploataavimo pradžios, 2003 m. lapkričio mėn. Priežiūros įrengimai turi būti taisomi užsienyje, dėl to pailgėja jų nenaudojimo laikas. Panaši situacija buvo konstatuota 35 tos pačios markės nacionalinėmis lėšomis

(1) Galacio centras turi tinkamas priemones priimti ir apgyvendinti iki 250 prieglobsčio prašytojų.

įsigytų priežiūros transporto priemonių atveju. Atsižvelgiant į pirmiau minėtų nacionalinių transporto priemonių tuose pačiuose pasienio sektoriuose atvejį, iškyla klausimas dėl PHARE finansuojamų transporto priemonių papildomumo. Projekto aprašyme pagrindžiant priežiūros įrangos pirkimą pagal PHARE neužsimenama apie šias nacionalinėmis lėšomis finansuotas transporto priemones ⁽¹⁾.

- c) Anot Rumunijos pasienio policijos, kasmet žiemą du–tris mėnesius negalima naudotis dviem upių patruliavimo laivais (kiekvieno vertė – 300 000 eurų) Danubės deltoje, nes upė užšąla. Techninėse specifikacijose buvo nustatyta, kad laivai galėjo plaukioti dieną ir naktį per suskaldytą ledą esant temperatūrai nuo 15 laipsnių šalčio – iki 45 laipsnių šilumos.

50. Neužtikrinant turimų išteklių keičiant ar rekonstruojant įrangą ar dalis, t. y. upių patruliavimo laivų Rumunijoje variklius, baigiantis jų eksploatavimo laikui, yra rizikos, kad tikrintos pasienio įrangos nebebus galima eksploatuoti, kai Bulgarija ir Rumunija įstos į ES (ar net į Šengeno erdvę) ir jų sienos taps ES išorės sienos dalimi.

Ekonominio įgyvendinamumo rizika

51. Bulgarijoje buvo atnaujinti šeši pastatai siekiant juose įsteigti verslo inkubatorius. Penki iš jų vis dar nepanaudoti pagal paskirtį (žr. 27 dalį). Rumunijoje vis dar neveikė du tikrinti verslo infrastruktūros parkai. Nors nepakankamai įsibėgėjusių projektų ekonominį įgyvendinamumą ateityje įvertinti sunku, buvo nustatyta keletas reikšmingų rizikos pavyzdžių.

52. Bulgarijos verslo inkubatorių ilgalaikė sėkmė ir ekonominis įgyvendinamumas priklausys nuo daugelio veiksnių, į kuriuos audito atlikimo metu vis dar nebuvo atsižvelgta: valdymo grupių veiklos rezultatų, savivaldybių paramos ir indėlio prižiūrint pastatus, nuomos pajamų iš nuomininkų bei pajamų, gautų teikiant paslaugas mažoms ir vidutinėms įmonėms, pavyzdžiui konsultacijas (t. y. dėl prašymų suteikti kreditą (paskolą), teisinę pagalbą). Sėkminga veikla priklauso nuo pilnai inkubatorių valdymo grupės, kurios nuo šiol pradėdant veiklą turi būti ypač aktyvios, remiančių ministerijų.

53. Rumunijoje pramonės parkai yra pakankamai naujas reiškinys, todėl trūksta parkų valdymo patirties. 2004–2006 m. nacionaliniame plėtros plane abejojama dėl kelių veiklų pradedančių parkų, teigiant, kad kai kurie dabartiniai pramonės plėtros planai nebuvo pagrįsti labai griežta paklausos analize.

⁽¹⁾ Šiuo metu iškyla nacionaliniu lygmeniu finansuojamų svarbių investicijų sutapimo rizika. Pirmesnės PHARE remtos investicijos pasienio valdymo srityje buvo pabrėžtos 2005 m. išsamioje Rumunijos priežiūros ataskaitoje.

54. Lasi parkas su dinamišku valdymu ir papildomomis investicijomis gali sparčiai vystytis. Tačiau Audito Rūmai nustatė, kad naujų darbo vietų buvo sukurta vos pusė iš 1 100 numatytų pagal PHARE projektą finansuojamoje galimybių studijoje.

55. Nors numatytas tikslas sukurti 300 naujų darbo vietų Bakėjaus parke yra pakankamai apdairus, nėra aišku, ar jis bus įgyvendintas. Pagrindinis naujų darbo vietų šaltinis yra veiklą pradedančios įmonės, bet informaciniame pranešime nėra aprašyta, kaip parkai ketina jas pritraukti ir išlaikyti.

56. Buvo numatyta, kad įgyvendinančioji agentūra Rumunijoje prižiūrės šių infrastruktūros projektų tikslų įgyvendinimą. Tačiau ji susitelkė tik ties sėkminga statybų pabaiga ir netikrino, ar vykdant projektus buvo siekiama platesnių ekonominių tikslų, pavyzdžiui, kurti naujas darbo vietas.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

57. Komisijos vykdomi projektų patikrinimai prieš jų finansavimą (*ex ante* kontrolė) buvo rezultatyvi užkertant kelią pažeidimams viešųjų pirkimų procedūroje.

58. Audito metu tikrinti projektai iš esmės atitiko pagrindinius PHARE tikslus bei buvo įgyvendinti pagal tiekimo ir darbų sutarčių sąlygas. Tačiau daugiau nei pusės tikrintų projektų turtas nebuvo panaudotas numatytam tikslui ar panaudotas tik iš dalies. Šie trūkumai atsirado dėl silpnų administracinių pajėgumų ir nacionalinių išteklių Bulgarijoje ir Rumunijoje stygiaus.

1 rekomendacija

Nacionalinės institucijos turėtų toliau dėti dideles pastangas užbaigiant projektus ir siekiant įgyvendinti pagrindinius jų tikslus.

Komisija turėtų atidžiai prižiūrėti, kad audito metu tikrinti projektai pagaliau būtų vykdomi, kaip numatyta. Komisija taip pat turėtų prisidėti prie patobulinto priežiūros komitetų, kaip pagrindinės korekcinės politikos priemonių sistemos, kai rezultatai yra nepakankami, funkcionavimo.

59. Komisija per gerai vertino Bulgarijos ir Rumunijos valdžios institucijų valdymo pajėgumus ir dažnai pritarė jų per daug ambicingiems tikslams ir terminams. Per daug ambicingas tikslų nustatymas atsispindi projektų aprašymuose su ambicingu „didelių“ ir „neatidėliotinų“ tikslų, užduočių, ketinimų, rezultatų ir

veiklos deriniu bei dažnai nepagrįstais „įgyvendinimo rodikliais“⁽¹⁾, kuriems paprastai stinga sisteminio aiškumo. Todėl projektų aprašymai vargiai gali būti panaudoti kaip svarbios valdymo priemonės.

2 rekomendacija

Komisija turėtų priimti tikroviškesnę Bulgarijai, Rumunijai ir naujoms šalims kandidatėms skirtą programavimo metodą. Tai apima patobulintą poreikių vertinimą, užtikrinant suderinamumą su kitais paramos investicijoms šaltiniais. Svarbiausia – patobulinti projekto aprašymą, kad jis galėtų geriau atitikti savo valdymo ir priežiūros funkciją. Išorės ekspertai jau pasiūlė, kad planavimo procese dalyvaujančios institucijos rengiant projektų dokumentus turėtų nuolat įtraukti kokybės kontrolės funkciją⁽²⁾.

60. Kai kurio turto techninis įgyvendinamumas yra abejotinas dėl nacionalinio finansavimo stokos. Remtų verslo parkų ir inkubatorių atveju vis dar reikia išspręsti daug ekonominio įgyvendinamumo klausimų. Komisija, atsižvelgiant į PHARE programos įgyvendinimo gaires, nepakankamai prižiūrėjo tvarumo ir bendrojo finansavimo principų laikymąsi.

3 rekomendacija

Komisija jau programavimo laikotarpiu turėtų patikslinti aptarnavimo išteklius ir bendrojo finansavimo reikalavimus bei įvesti oficialią šių principų tikrinimo procedūrą. Į tvarumo priežiūrą turėtų būti įtraukta ekonominių tikslų priežiūra, pavyzdžiui, naujų darbo vietų sukūrimas.

61. Komisija nepakankamai atsižvelgė į PHARE lėšų pridėtinę vertę ir katalizės efektą tarptautinių finansinių institucijų vadovaujamoje veikloje. Tam, kad būtų įgyvendintas ir taikomas Bendrijos teisinis, reikia milžiniškų investicijų į reguliavimo infrastruktūrą. PHARE gali padėti įgyvendinti tik dalį šių bendrų poreikių. Todėl PHARE gairėse reikalaujama, kad parama investicijoms būtų skirta priemonėms, kurios kitaip nebūtų įgyvendintos ir kurių dėka numatomas stiprus katalizės poveikis.

4 rekomendacija

Komisija turėtų patobulinti papildomumo ir katalizės poveikio analizę, ypač tarptautinių finansinių institucijų ar kitų trečiųjų šalių vadovaujamų projektų atveju.

Šią ataskaitą Audito Rūmai patvirtino Liuksemburge, 2006 m. gegužės 11 d. įvykusiame Audito Rūmų posėdyje.

Audito Rūmų vardu
Pirmininkas
Hubert WEBER

⁽¹⁾ Pavyzdžiui, rodikliai, kurie yra suformuluoti kaip pagrindiniai tikslai (t. y. „didmeninės elektros rinkos sukūrimas ir eksploatavimas pagal vienos bendros elektros rinkos direktyvą“ arba „ES reikalavimų laikymasis kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija“).

⁽²⁾ Nuo pasirengimo stojimui iki stojimo, 1999–2002 m. skirtos ir iki 2003 m. lapkričio mėn. įgyvendintos PHARE paramos tarpinis vertinimas, konsoliduota suvestinė ataskaita, 2004 m. kovo mėn. (paskelbta Europos Komisijos).

I PRIEDAS

NACIONALINĖMS PROGRAMOMS SKIRTOS PHARE LĖŠOS

(milijonais eurų)

Nacionalinės programos ⁽¹⁾	Bulgarija			Rumunija		
	Investicijos	Institucinė plėtra	Iš viso	Investicijos	Institucinė plėtra	Iš viso
2000 m.	34,625	31,095	65,720	146,595	68,425	215,020
2001 m.	44,588	38,235	82,823	120,920	127,970	248,890
2002 m.	54,112	40,788	94,900	147,436	118,064	265,500
2003 m.	47,476	47,424	94,900	168,365	97,135	265,500
2004 m.	81,511	91,014	172,525	223,010	182,290	405,300
Iš viso	262,312	248,556	510,868	806,326	593,884	1 400,210
Procentais	51,3 %	48,7 %	100 %	57,6 %	42,4 %	100,0 %

⁽¹⁾ Nacionalinės programos vykdomos keletą metų.

Pavyzdžiui, Bulgarijos 2004 m. nacionalinė programa buvo patvirtinta 2004 m. rugsėjo mėn., galutinis projektų įvykdymo terminas – 2007 m. lapkričio 30 d.

II PRIEDAS

Nacionalinė 2000 m. programa. Bulgarija

LĖŠŲ PASKIRSTYMAS PAGAL PROJEKTUS

(milijonais eurų)

Projekto kodas	Tikslas ir projektas (trumpas pavadinimas)	Bendra PHARE parama	Institucinė plėtra	Investicijos
	Ekonominė reforma	5,500	4,000	1,500
0002.01	Ūkio ministerijos stiprinimas	2,000	2,000	0,000
0002.02	Papildoma pagalba Bulgarijos poprivatizaciniam fondui	1,500	0,000	1,500
0002.03	Geležinkelių struktūros reorganizacija	2,000	2,000	0,000
	Acquis priėmimas ir reguliavimo sistemos stiprinimas	15,400	11,025	4,375
0003.01	Telekomunikacijų reguliavimo sistemos stiprinimas	2,450	1,750	0,700
0003.02	Atitikties įvertinimo sistemos sukūrimas	3,000	2,325	0,675
0003.03	Viešųjų pirkimų sistemos įgyvendinimas	1,300	1,000	0,300
0003.04	Energetikos reguliuotojo institucinė plėtra	1,100	1,000	0,100
0003.05	Energetikos efektyvumo agentūros institucinė plėtra	2,200	1,600	0,600
0003.06	Aplinkosaugos <i>acquis</i> ir institucinė plėtra	5,350	3,350	2,000
	Ekonominė ir socialinė plėtra	15,000	1,080	13,920
0004.01	Mažų ir vidutinių įmonių kokybės sertifikavimas	5,000	0,200	4,800
0004.02	Mažų ir vidutinių įmonių verslo inkubatoriai	3,000	0,320	2,680
0004.03	Profesinis mokymas	5,000	0,240	4,760
0004.04	Profesinio mokymo institutų modernizavimas	2,000	0,320	1,680
	Teisinės valstybės stiprinimas ir pažeidžiamų grupių apsauga	16,500	4,555	11,945
0005.01	Prokuratūros stiprinimas	3,000	1,200	1,800
0005.02	Pasienio policijos įranga Turkijos pasienyje	9,000	0,500	8,500
0005.03	Nacionalinės kovos su narkotikais strategijos vystymas	1,000	0,705	0,295
0005.04	Vaikų socialinio aprūpinimo reforma	3,500	2,450	1,050
	Viešieji finansai ir ES lėšų valdymas	13,320	10,435	2,885
0006.01	Valstybės vidaus finansų kontrolės stiprinimas	2,000	1,500	0,500
0006.02	Valstybės išorės audito institucijos stiprinimas	2,000	1,400	0,600
0006.03	Mokesčių administravimo reforma ir modernizavimas	2,000	1,800	0,200
0006.04	Institucinė plėtra ir nacionalinės statistikos vystymas	2,000	1,315	0,685
0006.05	Žemės ūkio statistikos restruktūrizacija	2,000	1,200	0,800
0006.06	SAPARD įgyvendinimo pajėgumai	1,000	0,900	0,100
0006.07	Centrinės finansų ir kontraktų agentūros (CFCU) pajėgumų vystymas	0,320	0,320	0,000
0006.08	Pasirengimas PHARE projektui	2,000	2,000	0,000
	Iš viso	65,720	31,095	34,625

III PRIEDAS

Nacionalinė 2000 m. programa. Rumunija

LĖŠŲ PASKIRSTYMAS PAGAL PROJEKTUS

(milijonais eurų)

Projekto kodas	Tikslas ir projektas (trumpas pavadinimas)	Bendra Phare parama	Institucinė plėtra	Investicijos
	Politiniai kriterijai	13,00	5,75	7,25
RO-0004.01	Teismų ir kalėjimų sistemų stiprinimas	8,00	0,75	7,25
RO-0004.02	Pilietinė visuomenė	5,00	5,00	
	Ekonominiai kriterijai	40,90	12,975	27,925
RO-0005.01	Energetikos sektoriaus liberalizavimas	28,90	8,50	20,40
RO-0005.02	Tarpbankinė mokėjimų sistema	10,00	3,00	7,00
RO-0005.03	Vertybinių popierių rinkos reguliavimas	2,00	1,475	0,525
	Acquis įsipareigojimų laikymasis	73,12	36,70	36,42
RO-0006.01	Pramonės politika	0,60	0,60	
RO-0006.02	Kokybės infrastruktūra	4,40	1,40	3,00
RO-0006.03	Abipusis kvalifikacijos pripažinimas profesiniais tikslais	1,65	1,35	0,30
RO-0006.04	Pajamų rinkliavos sistemos tobulinimas	2,00	1,50	0,50
RO-0006.05	Viešieji pirkimai	2,00	1,55	0,45
RO-0006.06	Vidaus audito ir finansų kontrolės stiprinimas	2,40	1,95	0,45
RO-0006.07	Rumunijos Audito Rūmų stiprinimas	1,60	0,90	0,70
RO-0006.08	Žemės ūkio politika ir koordinavimas	4,00	3,50	0,50
RO-0006.09	Žemės ūkio produktų kokybės kontrolė	2,55	1,55	1,00
RO-0006.10	Fitosanitarijos <i>acquis</i>	2,00	0,35	1,65
RO-0006.11	Veterinarijos <i>acquis</i> valdymo pajėgumų stiprinimas	4,00	1,00	3,00
RO-0006.12	Vyno <i>acquis</i> valdymo pajėgumų stiprinimas	2,00	1,00	1,00
RO-0006.13	Žemės ūkio ir regioninė statistika	6,00	5,20	0,80
RO-0006.14	Aplinkosaugos <i>acquis</i> įgyvendinimas	8,00	5,50	2,50
RO-0006.15	Techninės apžiūros atlikimas	3,00		3,00
RO-0006.16	Pasienio valdymo stiprinimas	18,92	1,60	17,32
RO-0006.17	Kova su narkotikais	1,00	0,75	0,25
RO-0006.18	Paramos veikla, siekiant stiprinti Europos integracijos procesą	7,00	7,00	
	Ekonominė ir socialinė sanglauda	88,00	13,00	75,00
RO-0007.01	Nacionalinis plėtros planas, skirtas institucinės plėtros įgyvendinimui	13,00	13,00	
RO-0007.02	Regioninė plėtra	75,00		75,00
	Iš viso	215,02	68,425	146,595

KOMISIJOS ATSAKYMAI

SANTRAUKA

IV. Auditorių atliktų patikrinimų dienomis kai kurie audituoti investiciniai projektai iš tikrųjų nebuvo įgyvendinti arba pagal juos nebuvo vykdoma veikla. Iš tikrųjų pagrindinės vėlavimų ir trūkumų įgyvendinant ir užbaigiant atitinkamus projektus priežastys buvo būtinų nacionalinės valdžios institucijų administracinių gebėjimų trūkumas ir, kita vertus, vėlavimas suteikiant galimybę naudotis reikalingais bendro finansavimo bei kitais nacionaliniais ištekliais.

Vis dėlto buvo dėta pastangų siekiant kelti administracinių gebėjimų lygį, kad per programavimo dokumentuose nustatytus terminus būtų užtikrintas veiksmingas investicinių projektų įgyvendinimas ir užbaigimas.

Taip pat nuolatinės pastangos yra dedamos siekiant geriau informuoti visus dalyvius (nacionalines valdžios institucijas, vietos savivaldos institucijas) apie tai, kad programuojant privalo būti paskirti ir prieinami kiti fondai ir žmogiškieji ištekliai siekiant užtikrinti tinkamą investicinių projektų valdymą ir tvarumą juos užbaigus ir įgyvendinus.

V. Poprivatizacinio fondo veikla iš tikrųjų turėtų būti našesnė ir veiksmingesnė. Todėl EK delegacija ėmėsi priemonių nutraukti PHARE lėšų skirstymą anksčiau nei numatyta. Vis dėlto buvo teigiamas poveikis – 5 bendrovės sėkmingai įveikė pereinamojo laikotarpio sunkumus. Investicijų į elektros rinką atžvilgiu PHARE investicijomis buvo prisidėta prie Bendrosios elektros rinkos direktyvos įgyvendinimo.

VI. Imtasi garantijų ir priežiūros priemonių siekiant užtikrinti techninį įgyvendinamumą ir ilgaamžiškumą. Apskritai naudos gavėjai yra informuoti apie būtinybę patiems užtikrinti turto ilgaamžiškumą. Be to, pastarojo laikotarpio pokyčiai rodo potencialiai palankų verslo parkų ir inkubatorių vystymąsi nepaisant sunkumų, su kuriais buvo susidurta iš pradžių.

VII.

Pirmoji įtrauka – PHARE programų įgyvendinimui turėjo įtakos Rumunijos ir Bulgarijos administracinių gebėjimų silpnumas daugelyje sričių, dėl kurio buvo vėluojama įgyvendinti kai kuriuos projektus. Vis dėlto Komisija norėtų pažymėti, kad nuo 2000 programavimo metų Bulgarijos ir Rumunijos institucijų administraciniai gebėjimai pagerėjo, nors pageidaujamas lygis dar nepasiektas, o ypatingas dėmesys šiam klausimui buvo skirtas 2004–2006 metų daugiametėje programoje. Be to, 2005 m. Jungtiniai priežiūros komitetai prašė ir gavo PHARE darbuotojų parengtą bendrą įgyvendinimo institucijų projektams skirtą apžvalgą, į kurią buvo atsižvelgta 2005 m. programoje. 2006 m. buvo reikalauta pateikti konkrečią pažymą apie administracinius gebėjimus kartu su kiekvieno projekto aprašymu.

Antroji įtrauka – pastaraisiais metais PHARE bendro finansavimo taisyklės ir praktika buvo tobulinamos. Jungtinė bendro finansavimo tvarka buvo skatinama užuot skatinus lygiagretaus bendro finansavimo tvarką, o bendro finansavimo atskaitomybės reikalavimai buvo labai patobulinti.

Trečioji įtrauka – PHARE lėšų skatinamasis poveikis tarptautinių finansinių institucijų veikloje įvertintas kiek įmanoma išsamiau. Tuo taip pat padedama išvengti sutapimo su esamais projektais, finansuojamais ne iš PHARE lėšų.

PASTABOS

19. Apibūdinta atrinktų projektų įgyvendinimo padėtis teisingai atspindi įvairius sunkumus, su kuriais buvo susidurta valdant projektus. Vis dėlto po audito atlikimo laikotarpio padėtis buvo pataisyta daugeliu atvejų – didelė pažanga buvo padaryta įgyvendinant projektų tikslus daugeliu atvejų.

21. 2006 m. vasario 23 d. prokuratūra ir rangovas pasirašė galutinį priėmimo aktą – tai buvo nuolatinė pastangų pašalinti klaidas programinėje įrangoje rezultatas. Naudos gavėjas, ilgą laiką atsisakydamas pasirašyti galutinį priėmimo aktą, parodė, kad buvo informuotas apie savo teises, ir pasinaudojo jomis santykiuose su rangovu, tokiu būdu užtikrindamas gero finansinio valdymo principų laikymąsi ir rangovo išpareigojimų įvykdymą.

22. Prieš šio projekto parengimą nebuvo prokuratūros kompiuterizavimo IT strategijos. Šis projektas buvo pradėtas visų esamų IT sistemų ir prokuratūrai prieinamos įrangos išsamia analize bei parengta išsamia galimybių studija.

Šiuo metu, įgyvendinus du iš eilės PHARE finansuotus IT įdiegimo projektus prokuratūros padaliniuose, visi jie yra prijungti prie Vieningos informacinės susistemintų rinkmenų (VISR) sistemos; vis dėlto ji dar nėra visapusiškai naudojama, nes rangovas neįvykdė užduoties dalies, susijusios su prekių pristatymu (atskaitomybės priemonės).

Tuo tarpu sukauptos kompiuterizuotos darbo vietos buvo perkeltos į mokymo centrą Batake ir kitus prokuratūros padalinius. Tai gi visi numatyti prokuratūros padaliniai gavo aparatinę įrangą ir šiuo metu turi interneto ryšį.

23. Sutartį sudaranti institucija ir naudos gavėjas veikė pakankamai stropiai, rūpestingai tikrindami rangovo pristatytos sistemos veikimą. Naudos gavėjas ir sutartį sudaranti institucija aktyviai dirbo su rangovu siekdami nustatyti ir pataisyti IT sistemos trūkumus, dėl kurių buvo vėluojama įgyvendinti tiekimo sutartį.

25. Atvykus Audito Rūmų atstovams šis investicinis projektas, kuriuo siekiama sukurti visoje šalyje veikiančią Bylų ir dokumentų valdymo sistemą (BDVS), iš tikrųjų nebuvo visiškai užbaigtas: IT įranga buvo įdiegta, įrengta visose pristatymo vietose, tačiau veikė ne visur.

Per dvejus metus Komisija buvo informuota apie padėtį ir dirbo kartu su Rumunijos valdžios institucijomis siekdama išspręsti bendro finansavimo klausimą.

Atėjus į valdžią naujai politinei vadovybei, 2005 m. birželio mėn. Teisingumo ministerija sugebėjo gauti Vyriausybės pritarimą dviem 22 milijonų eurų vertės finansinės nuomos sutartims siekdama, kad būtų padengti bendro finansavimo išpareigojimai (12 milijonų eurų vertės sutartis skirta Teisingumo ministerijai, o kita 10 milijonų eurų vertės sutartis – Valstybės finansų ministerijai). Tuo pat metu Vyriausybė pritarė Teisingumo ministerijos IT vystymo strategijai, kurioje pirmą kartą tiksliai atspindėta IT skyrimo padėtis visame sektoriuje, tikslūs aparatinės ir programinės įrangų poreikiai ir tiems poreikiams tenkinti numatytos lėšos.

Užbaigti projektą planuojama 2006 m. kovo mėn. pabaigoje, o delegacija stebės pokyčius ir įvertins, ar įgyvendinimas atitinka projekto aprašyme nurodytus tikslus.

27. Komisija atsisakė pritarti sutartims dėl penkių iš šešių verslo inkubatorių dėl nesklandumų konkursų procedūrų metu. Todėl ES finansavo tik vieno inkubatoriaus įkūrimą ir kitų nacionalinio biudžeto lėšomis finansuotų inkubatorių statybos priežiūrą. Po audito projektas buvo vystomas. Montanos verslo inkubatorius veikia, pastatai buvo atnaujinti dar dviejuose miestuose, o kituose – matoma nuolatinė pažanga. Todėl tikimasi tam tikro poveikio kuriant alternatyvias darbo vietas pramonės nuosmukio teritorijose.

28. Bulgarijos įgyvendinimo institucija (II) tinkamai netvarė šio projekto ir nesilaikė viešųjų pirkimų taisyklių, visų pirma priimtose darbų sutarčių (derybų) tvarkos, todėl Komisija buvo priversta atsisakyti suteikti pritarimą. Taigi dėl Komisijos *ex ante* kontrolės buvo nepritarata paraiškų konkursui ir apsaugotos Bendrijos lėšos.

29. Abu audituotus projektus iš tikrųjų buvo labai vėluojama įgyvendinti, tačiau po Audito Rūmų atstovų komandiruotės jie buvo baigti įgyvendinti.

Nuo 2005 m. birželio mėn. pradėjo veikti projektas Iași mieste, o 2005 m. lapkričio mėn. buvo užbaigtas projektas Bacau mieste.

Kalbant apie Iași projektą, vėluojama buvo daugiausia dėl rangovo (Rumunijos bendros įmonės) prasto darbo.

Bacau projekto atveju buvo vėluojama daugiausia dėl prasto techninio projekto kokybės, t. y. geotechninių studijų, dėl kurių iškilė būtinybė iš esmės pakeisti projektą ir daryti pakeitimus sutarties dokumentuose.

30. Iš tikrųjų projekte nurodomas laisvalaikui skirtų objektų modernizavimas, o ne turizmo objektai ir du apgriuvę baseinai, kurie nebuvo įtraukti į PHARE projektą, – jie vis dar yra nesuremontuoti, nepaisant dažnų rekomendacijų atitinkamai ministerijai ir vietos naudos gavėjui.

31.

a) Komisijai aukštu lygiu išsikišus, Moldovoje ir Rumunijoje vyksta privažiavimo kelio tiesimo darbai, kuriuos iki 2006 m. pabaigos planuojama baigti. Rengiamasi įkurti pasienio kontrolės punktus.

b) Projektas nebevykdomas, ir po Kovos su sukčiavimu departamento (Rumunijos tarnyba, vykdanči panašią veiklą kaip Europos kovos su sukčiavimu biuras) atlikto tyrimo Komisija priėjo prie nuomonės, kad vykdanči šį projektą padarytos išlaidos yra netinkamos apmokėti. Komisijos parama bus atitinkamai pakeista, o kitos pagal programą vykdomos išmokos bus sumažintos.

34. Komisija, užkirsdama kelią tolesniam neveiksmingam EB lėšų naudojimui, savo iniciatyva pasiūlė nutraukti finansavimą iki numatyto projekto užbaigimo termino (2008 m.) dėl prasto darbo ir neskaidrumo įtakos bei skatinamojo poveikio.

a) Akivaizdu, kad fondo valdytojas (ir ERPB) nepakankamai įvertino sunkumus, kilusius dėl to meto verslo aplinkos Bulgarijoje. Kaip tik pradėjus projektą, teigė valdytojas, buvo sunku rasti tinkamas investicines galimybes. Užsienio investuotojai išsigijo daugumą perspektyvių bendrovių arba vietiniai akcininkai nenorėjo jų parduoti arba dalintis jų kontrole.

b) Kitos penkios bendrovės, į kurias investavo Bulgarijos poprivatizacinis fondas (BPF), tebeveikia, o kai kurios iš jų yra susikūrusios gerą vietinį įvaizdį. Todėl projektu bent jau kelioms bendrovėms buvo padėta sėkmingai įveikti sunkų laikotarpį.

c) 1997–1998 m. ERPB buvo sunku surasti tinkamą rangovą poprivatizaciniam fondui valdyti – buvo net paskelbtas ant-rasis paraiškų konkursas. Akivaizdu, kad tais sunkiais metais besilaikančiam bent minimalių verslo etikos standartų profesionaliam tarptautiniam valdytojui turėjo būti suteiktas motyvas valdyti tokį fondą Bulgarijoje ir investuoti į jį. Projekto kūrėjai tikėjosi pateikti gerą pavyzdį, pirma, atgaivindami perspektyvias, tačiau neturinčias grynųjų pinigų buvusias valstybines pramonės įmones, antra, sukurdami profesionalių ir skaidriai valdomų Bulgarijos bendrovių „kritinę masę“.

35. Audito Rūmai aiškiai pažymėjo, kad Komisija, nuogaš- taudama dėl konkurencijos iškraipymo vietinėse rinkose ir susi- durdama su didėjančiu Bulgarijos valdžios institucijų pasiprieši- nimu, ėmėsi iniciatyvos sustabdyti BPF veiklą anksčiau laiko (2002 m. vietoj 2008 m.) ir sustabdė neveiksmingą ES lėšų eikvojimą.

36. Paprastai, kai pereinamuoju ekonomikos laikotarpiu pri- vatizaciją remiantis bendro finansavimo projektas yra finansuo- jamas naudojant akcinio kapitalo fondus, viešosiomis lėšomis re- miamas techninės pagalbos aspektas (šiuo atveju valdymo mokestis įmonės rizikos kapitalo tvarkytojui).

Galutinė sėkmė priklauso nuo banko ir galiausiai nuo banko pa- samdyto rizikos kapitalo tvarkytojo veiklos; tokio pobūdžio sche- moje gali būti numatytas rizikos laipsnis, kurį Komisija ketina su- mažinti skirdama lėšas ERPB kaip šioje srityje ir teritorijoje besispecializuojančiai finansinei institucijai.

Po 2001 m. lapkričio mėn. stebėtojų tarybos sprendimo Komisi- ja susitarė su ERPB, kad pagal „PHARE 2000“ ir „PHARE 2001“ pasirašytą finansinį memorandumą likusios lėšos nebūtų naudojamos.

Kalbant apie skatinamojo poveikio trūkumą, ERPB, Komisijai ne- suteikęs lėšų, greičiausiai net nebūtų pradėjęs įgyvendinti tokią schemą, ir nė viena įmonė nebūtų gavusi naudos iš rizikos kapi- talo fondų.

37. Bendros Komisijos tarnybų ir tarptautinių finansinių in- stitucijų (TFI) pastangos ir pastangos veikiant pagal „PHARE 2000“ projektus (kurias sudaro ne tik investicijos, bet taip pat ir ataskaitoje neminimas svarbus institucijų kūrimas) tapo rinkos taisyklių stabilus ir ilgalaikio vystymosi bei įgyvendinimo kata- lizatoriumi skatinant taip pat lygiavimąsi į ES normas ir standar- tus. Pirminiame projekto aprašyme buvo išpūdingi ir per daug optimistiniai terminai, kuriuos buvo būtina pakeisti.

38. EB finansuojama projekto dalis visiškai atitiko tikslą „ap- rūpinti įrangą pagrindines institucijas, kurių infrastruktūrą ir ge- bėjimus stebėti bei užtikrinti *acquis* įgyvendinimą reikia sustiprinti“.

Politiniu požiūriu PHARE parama veikė kaip katalizatorius, ir tai rodo pirmiau šioje ataskaitoje nurodytas veiksmingas bendradar- biavimas su TFI.

Teisiniu ir techniniu požiūriu šių investicijų naudos gavėjai yra *ac- quis* reikalavimus dėl Rumunijos veiksmingos energijos rinkos įgyvendinančios institucijos. Reguluojančioji institucija leidžia antrinės teisės aktus, o jos rinkos stebėsenos veikla iš tikrųjų yra grindžiama rinkos operatoriaus ir energijos perdavimo tinklą val- dančios bendrovės duomenų patikimumu.

PHARE investicijomis buvo prisidėta prie Bendrosios elektros rin- kos direktyvos, kurioje reikalaujama visų sistemos naudotojų la- bui užtikrinti nediskriminacinę, saugią ir veiksmingą veiklą, įgyvendinimo.

39. Audito Rūmams nustačius vėlavimus, 2005 m. spalio mėn. Centrinė finansų ir kontraktų agentūra (CFKA) išdavė galu- tinio priėmimo aktus ir perdavė juos rangovui. Pagal CFKA šiuo metu programinė įranga veikia, o 2003 m. įdiegta IT įranga šiuo metu naudojama pagal paskirtį.

2003 m. gruodžio mėn. paskutinis mokėjimas buvo atliktas pa- gal veiklos rezultatus ir paskutinio mokėjimo garantiją. Ši garan- tuota suma laikoma bent jau lygia dėl programinės įrangos blogo veikimo patirtoms išlaidoms, tačiau specialistų analizėje buvo garantija vis dar galiojo, ir ja buvo galima naudotis atliekant tech- ninį taisymą.

41. Pagal tarptautines sutartis, kurių susitariančiąja šalimi yra Rumunija, Rumunijos valstybė yra išsipareigojusi priimti migran- tus, prieglobsčio prašytojus ir prieglobsčio gavėjus suteikdama jiems tinkamas gyvenimo sąlygas. Rumunija buvo išsipareigojusi pastatyti pakankamai pastatų, kad tenkintų su migracijos srautais, kurių buvo tikimasi rengiant projekto aprašymą, susijusius porei- kius. Migracijos srautų dydį arba kryptį yra sunku numatyti, nes jie paprastai keičiasi nedelsiant po kontrolės priemonių ir lygio pakeitimo nustatytoje teritorijoje, tačiau specialistų analizėje buvo nurodyta, kad srautai gali padidėti. Be to, Rumunijos valdžios in- stitucijos priėjo prie nuomonės, kad migrantų srautai turėtų didėti dėl sulėtėjusio ekonominio vystymosi teritorijose prie Rumuni- jos rytinės sienos ir nestabilumo šioje teritorijoje. Siekdami susi- doroti su tuo jie paprašė ir gavo EB PHARE paramą investicijoms.

Rumunijos ir ES ekspertai mano, kad tai, jog šiuo metu centras nėra užpildytas, tėra laikina padėtis, kuri greičiausiai pasikeis įs- tojus į ES. Vis dėlto, kol laukiama atvykstant daugiau migrantų, alternatyviai panaudoti pastatus būtų gera mintis.

Buvo prieita prie nuomonės, kad būtų geriau atgabenti Banglade- šo pabėgėlius iš kitų centrų į Galacį, nes prieglobsčio prašytojus yra patartina grupuoti pagal jų kultūros savitumus – dėl to daly- vaujantioms institucijoms darbuotojams (teisėjams, vertėjams ir kt.) taip pat yra lengviau vykdyti procedūras.

42. Toks alternatyvus panaudojimas jau leistas kitame cent- re, Timišoaroje, kur paprašius JT vyriausiajam pabėgėlių reikalų komisarui Rumunijos valdžia sutiko priimti 450 žmonių, kuriems reikia prieglobsčio, kol juos galutinai priims kitos valstybės. Pa- našus sprendimas galėtų būti numatytas šiam centrui, ir delega- cija iškels šį klausimą pokalbiuose su Rumunijos valdžios institucijomis.

Per 2006 m. kovo mėn. atliktą tyrimą ES ekspertai teigė, kad ne- trukus po Rumunijos įstojimo jie vis dar tikėtusi migrantų antplūdžio.

44. Tuo tarpu buvo sprendžiamas klausimas dėl nacionali- no finansavimo trūkumo užtikrinant techninę priežiūrą.

Bulgarijos prokuratūra paskyrė papildomus išteklius sistemos priežiūrai, o garantijų laikotarpis buvo pratęstas.

Rumunijoje 2005 m. birželio mėn. Rumunijos vyriausybės patvirtintas Teismų reformos veiksmų planas apėmė investicijų teismų sektoriuje tvarumui užtikrinti reikalingą IT ekspertų dalyvavimo, priežiūros ir paramos klausimą.

Komisija ir toliau atidžiai stebės šiuos aspektus.

46. Finansiniu atžvilgiu konkrečiai sutarčiai pasibaigus PHARE parama yra nutraukiama. Įgyvendinimo susitarimai ir bendras finansavimas turėtų užtikrinti naudos gavėjo įsipareigojimą būti atsakingu už įrangą per jos naudojimo laikotarpį ir ilgesnį tvarumo terminą.

47. Paraiškų konkursas dėl projekte numatyto mokymo buvo nesėkmingas, kaip ir antrasis paskelbtas konkursas. Tai rodo pastangas pasiekti projekto tikslus laikantis procedūrų. Galiausiai Bulgarijos nacionalinės pasienio policijos tarnyboje dirbantys instruktoriai, naudodami įrangą, užtikrino mokymą.

48. EB finansuotu automobilių įsigijimu buvo suteikta galimybė didesniai ir pažangesniai techniniam manevringumui (mobilumo spektrui) ir saugojimui (įrengiant priežiūros įrangą). Pirkimų sėkmė priklauso nuo atitinkamos reakcijos rinkoje ir taisyklių laikymosi. Komisija taip pat privalo užtikrinti, kad būtų laikomasi galiojančių teisės aktų nuostatų, kuriomis nustatomas pagal PHARE reglamentą pirktų prekių tinkamumas.

49.

- a) Garantija buvo pratęsta vieneriems metams dėl šių sunkumų, o visi defektai buvo pataisyti naudos gavėjui nemokamai.
- b) Naktinio matymo prietaisai buvo vienintelė įranga, kuri buvo nenaudojama kelis mėnesius, t. y. tiek laiko, kiek jo reikėjo prietaisams nusiųsti į Jungtinę Karalystę, pataisyti, atsiųsti atgal ir vėl įrengti.

Tai, kad tokio specifinio tipo įrangos rinka yra gana ribota, pateisina sutarties sudarymą gavus geriausią pasiūlymą, nes nebuvo priežiūros gebėjimų vietoje jokiam techniškai tinkamam pasiūlymui.

Pristatyta įranga buvo įrengta srityje, kuri nustatyta remiantis naudos gavėjo poreikių įvertinimu ir iki sutarties bei pristatymo atlikta rizikos analize.

Nė viena ekspertų misija nenustatė sutapimų naudojant įrangą priežiūros ir mobilumo srityse.

- c) Prekių atitikimas techninėms specifikacijoms visų pirma buvo patikrintas remiantis pasiūlymo dokumentais, o prieš pristatant reikmenis pasienio policijos ekspertai atliko dar vieną patikrinimą gamintojo vietoje. Tuo metu nebuvo nurodyta jokių neatitikimų požymių. Gali būti laikoma, kad buvo atliktas tinkamas patikrinimas.

50. ES paprašė Rumunijos padaryti pažangą prisitaikant prie sienų aukšto lygio kontrolės reikalavimų sutelkiant ypatingą dėmesį į šiaurinę ir rytinę sienas. Tokiam tikslui pasiekti reikia laiko, o Rumunija daro tvarią pažangą siekdama šio tikslo.

Rumunija įsipareigojo tęsti pirkimus ir prižiūrėti įrangą bei mokyti darbuotojus tinkamai naudoti įrangą ir iki šiol laikėsi šių įsipareigojimų. Vis dėlto įgyvendinimo stebėseną yra toliau didinama (2005 m. buvo surengtos dvi tyrimo misijos, 2006 m. pavasarį numatyta dar viena).

51. Bulgarijoje, kai tik bus baigti atnaujinti pastatai ir nedidelės vietinės lėšos bus imtos naudoti įrangai ir vadovų algoms, yra puiki galimybė įkurti veikiančius verslo inkubatorius visuose 6 pastatuose. Iki šiol pagal darbų prižiūrėtojo pateiktą galutinę ataskaitą pastatai dviejuose kituose miestuose buvo baigti atnaujinti, ir jiems suteiktas oficialus sertifikatas, kuriuo leidžiama pastatą naudoti – taigi šiuo metu 3 pastatuose vyksta veikla arba jie yra parengti naudojimui.

Rumunijoje nuo 2005 m. birželio mėn. vykdomas projektas Iaši mieste, o 2005 m. lapkričio mėn. buvo užbaigtas projektas Bacau mieste.

52. Be įgyvendinimo institucijos (Regioninės plėtros ir viešųjų darbų ministerijos) vadybos trūkumų, taip pat akivaizdžiai trūko ir vietinių suinteresuotųjų šalių įsipareigojimų. Vis dėlto panašu, kad pastaruoju metu kai kurios savivaldybės aktyviau ieško papildomų lėšų. Neseniai nusprendus susijungti Jungtinių Tautų vystymo programos remiamam veikiančių inkubatorių Darbų galimybių remiant verslui (DGRV) tinklui su Bulgarijos regioninio vystymo agentūrų ir verslo centrų asociacija, kuri yra įsipareigojusi valdyti penkis inkubatorius, išskyrus Montanos inkubatorių, galėtų būti suteiktas naujas impulsas ir būtina praktinė patirtis bei išteklių siekiant veiksmingai ir tvariai tvarkyti likusius inkubatorius.

53. Šio tipo verslo parkai yra veiksmingas nauja priemonė Rumunijoje pritraukiant investuotojus ir mažas įmones. Nepatyrusiems parkų valdytojams, verslo inkubatorių ir verslo centrų vadovams reikės tobulinti savo žinias.

Delegacija skatina šiuos vadovus pasidalinti patirtimi, įskaitant apsilankymus su savo kolegomis įvairiuose šalies regionuose ir užsienyje. Verslo parkai kitose Rumunijos teritorijose (pvz., Arade ir Baia Mareje) parodė dinamišką ir sėkmingą požiūrį, todėl jų vystymasis yra daug pažangesnis, ir vos pradėję veikti jie yra visiškai užpildyti. Tikimasi, kad ši patirtis gali būti sėkmingai perduota kitiems verslo parkams.

54. Pagal naujausią projektų naudos gavėjų pateiktą informaciją galima daryti prielaidą, kad numatytas naujų sukurtų darbo vietų skaičius galėjo iš tikrųjų būti kiek perdėtas. Kalbant apie sukurtas darbo vietas, iki šiol sukurta 50 darbo vietų, o iki 2006 m. pabaigos tikimasi sukurti dar 100. Kadangi neseniai vietinis naudos gavėjas šiai investicijai, kaip mokslo ir technologijų parkui, gavo teisinę akreditaciją, ateityje šie skaičiai greičiausiai bus didesni.

56. Įvairių lygių Komisijos atstovai pakartotinai nurodė atitinkamai Rumunijos institucijai (Europos integracijos ministerijai) būtinybę stebėti infrastruktūros valdymą ir šiais projektais pasiektus rodiklius. Tam tikra pažanga padaryta šiuo atžvilgiu.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

58. Po Audito Rūmų atstovų apsilankymų pastebėti dideli pokyčiai įgyvendinant daugelį projektų, o turtas naudojamas pagal numatytą paskirtį. Imtasi priemonių spręsti nepakankamų administracinių gebėjimų ir bendro finansavimo išipareigojimų vykdymo stiprinimo klausimus.

1 rekomendacija

Nacionalinių valdžios institucijų valdymo gebėjimai buvo sustiprinti, ir tai turėjo teigiamą įtaką informavimui apie būtinybę iki galo užbaigti projektų įgyvendinimą.

Du kartus per metus rengiami Jungtinių priežiūros komitetų (JP-K) posėdžiai. Tai suteikia galimybę greičiau susitarti dėl korekcinų veiksmų.

59. Nepakankami administraciniai gebėjimai daugelyje sričių darė įtaką PHARE programų įgyvendinimui – dėl jų buvo vėluojama įgyvendinti kai kuriuos projektus. Tai kelia pavojų Decentralizuotai įgyvendinimo sistemai (DĮS). Vis dėlto Komisija norėtų pabrėžti, kad nuo 2000 programavimo metų buvo imtasi kelių pirmiau nurodytų priemonių siekiant išspręsti problemą. Be to, nuo šių metų prie kiekvieno projekto aprašymo reikalaujama pridėti konkretų pareiškimą apie administracinius gebėjimus.

2 rekomendacija

Nuo 2004 m pradėjus vykdyti daugiametę programą, apimančią projektus, kurie yra dalijami į 2 arba 3 metus apimančius etapus, buvo labai pakeistas planavimo metodas. Tuo pat metu projektų aprašymai tapo kokybiškesni, ir iki Komisijos viduje atliekamo suderinamumo patikrinimo jie buvo pateikti Loginės sistemos forma grindžiamam preliminariam įvertinimui, vykdomam kartu su išsamiu viso projekto aprašymo įvertinimu (atsižvelgiant taip pat ir į projekto parengimo lygį) bei projekto aprašymo tikslinimu.

60. Projektų, susijusių su IT, atveju šiuo metu nacionalinės valdžios institucijos ėmėsi veiksmų, kuriais siekiama suteikti būtiną finansavimą, kuriuo užtikrinama sistemų priežiūra tokiu būdu, kad būtų užtikrintas jų techninis gyvybingumas.

Remiamų verslo parkų ir inkubatorių ekonominio gyvybingumo galimybės taip pat padidėjo. Rumunijoje Komisijos atstovai pakartotinai nurodė atitinkamai institucijai būtinybę stebėti infrastruktūros valdymą ir šiais projektais pasiektus rodiklius, ir buvo užfiksuota tam tikra nedidelė pažanga. Bulgarijoje naujausi pokyčiai suteikia viltį, kad dabar inkubatoriai gali veikti tvariai.

3 rekomendacija

Pastaraisiais metais nacionalinio bendro finansavimo atskaitomybės reikalavimai buvo patobulinti, nes nacionalinės valdžios institucijos turi patvirtinti pagal sutartį nustatytas ir per nacionalinius fondus išmokėtas sumas lygindamos jas su numatomomis sumomis, dėl kurių susitarta sudarant finansinius memorandumus, ir, jei reikia, paaiškinti, kodėl tos sumos skiriasi. Kalbant apie stebėseną, rekomenduojama pradėti taikyti įgyvendinimo stebėsenos gairių sistemą.

61. Komisija priėjo prie nuomonės, kad PHARE lėšų pridedamoji vertė ir skatinamasis poveikis yra labai svarbūs, kai jos skiriamos tarptautinių finansinių institucijų vadovaujamiems projektams. Komisija priėjo prie nuomonės, kad Bulgarijoje ERPB neturėtų pradėti investicinių schemų be jos dalyvavimo.

4 rekomendacija

Siekiant įgyvendinti Audito Rūmų rekomendaciją, šalies lygiu rengiami Komisijos tarnybų (delegacijų bei šalies tarnybų) ir tarptautinių finansinių institucijų (TFI) reguliarūs susitikimai, kuriais siekiama koordinuoti programavimo veiksmus, o horizontaliu lygiu – sudaryti geriausią bendradarbiavimo sistemą. Tuo tarpu buvo įsitikinta, kad horizontalios mažų ir vidutinių įmonių ir savivaldybių finansinės paslaugos yra sėkmingos.

Pagal naują pasirengimo narystei priemonę (angl. *Instrument for Pre-Accession*), atsižvelgiant į praeities pamokas, svarstoma, ką daryti, kad ateityje bendradarbiavimas būtų veiksmingesnis.